



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 119/03-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. marca 2004 v senáte zloženom z predsedu Daniela Švábyho a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť M. K., bytom K., zastúpeného advokátom JUDr. M. F., Advokátska kancelária, K., vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Trenčíne v konaní vedenom pod sp. zn. 20 Cb 18/01 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Trenčíne v konaní vedenom pod sp. zn. 20 Cb 18/01 p o r u š i l právo M. K., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prieťahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. M. K. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 Sk (slovom desaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Trenčíne povinný mu vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. M. K. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 13 200 Sk (slovom trinásťtisícdvesto slovenských korún), ktorú je Okresný súd v Trenčíne povinný vyplatiť jeho advokátovi JUDr. M. F., Advokátska kancelária, K., na jeho účet do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 11. júna 2003 č. k. I. ÚS 119/03-9 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť M. K., bytom K. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. M. F., Advokátska kancelária, K., ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietrahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu v Trenčíne (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 20 Cb 18/01.

2. Zo sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol v čase podania sťažnosti účastníkom súdneho konania vedeného okresným súdom od 23. augusta 2000 na základe žaloby sťažovateľa o zaplatenie pohľadávky v sume 70 245 Sk. Sťažovateľ v sťažnosti uvádza, že 4. marca 2003 adresoval predsedovi okresného súdu písomnú urgenciu, na ktorú nedostal odpoveď, pričom však jeho právny zástupca na základe osobnej návštevy okresného súdu 6. marca 2003 zistil, že „posledné pojednávanie a úkon v predmetnom konaní bol dňa 21. 02. 2001“, teda „pred 26 mesiacmi a od tohto dňa sa v predmetnej veci do dnešného dňa nekonalo“.

3. Na základe uvedeného sťažovateľ okrem vyslovenia porušenia označeného základného práva žiadal priznať primerané finančné zadost'učinenie v sume 50 000 Sk odôvodňujúc túto žiadosť skutočnosťou, že „predmetné prietahy v súdnom konaní vyvolávajú

u mňa psychický stav neistoty a očakávania, ako bude vo veci rozhodnuté, ako aj či bude v prípade môjho úspechu vo veci možné ešte uspokojenie mojej pohľadávky. (...) Prieťahmi v konaní sa neustále zvyšuje moja neistota a znižuje pravdepodobnosť, že moja pohľadávka bude v budúcnosti uspokojená“. Sťažovateľ zároveň žiadal, aby ústavný súd uložil okresnému súdu zaplatiť jeho právnomu zástupcovi trovy právneho zastúpenia.

4. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci listom z 9. júla 2003 (doručeným ústavnému súdu 17. júla 2003) písomne vyjadrila predsedníčka okresného súdu, JUDr. M. T. V odpovedi na toto stanovisko sa 28. júla 2003 vyjadril aj sťažovateľ.

5. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy. Jej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou tohto základného práva – ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov (I. ÚS 40/02, I. ÚS 41/03).

II.

Na základe sťažnosti, jej príloh a písomných vyjadrení účastníkov konania ústavný súd zistil nasledovný relevantný priebeh a stav tohto konania:

1. Dňa 28. augusta 2000 bol okresnému súdu doručený návrh sťažovateľa na vydanie platobného rozkazu proti žalovanému CONCORD Trenčín, s. r. o., T. (ďalej len „žalovaný“), ktorým sa sťažovateľ domáhal zaplatenia pohľadávky voči žalovanému v sume 70 245 Sk. Okresný súd vo veci vydal 4. septembra 2000 platobný rozkaz č. k. 20 Rob 1073/00-10, ktorý bol na základe opätovného doručenia žalovanému doručený 2. novembra 2000.

2. Žalovaný podaním zo 14. novembra 2000 podal proti predmetnému platobnému rozkazu odpor s odôvodnením, ku ktorému sa sťažovateľ vyjadril 20. decembra 2000. V ďalšom priebehu konania okresný súd 21. februára 2001 uskutočnil vo veci pojednávanie, ktoré bolo odročené na 14. marec 2001 z dôvodu predvolania dvoch svedkov. V predmetný termín sa pojednávanie neuskutočnilo z dôvodu neprítomnosti účastníkov konania a ich právnych zástupcov. Sťažovateľ svoju neúčast' ospravedlnil telefonicky z dôvodu pracovnej neschopnosti jeho právneho zástupcu, ktorej predpokladanú dĺžku bližšie nešpecifikoval. Na základe uvedeného okresný súd odročil pojednávanie na neurčito a vyžiadal si výpis zo živnostenského registra týkajúci sa sťažovateľa.

3. Opatrením predsedníčky súdu č. Spr 87/2002 z 18. januára 2002 bola vec z vnútorných organizačných dôvodov okresného súdu pridelená na vybavenie do oddelenia JUDr. D. L. Zákonná sudkyňa 12. mája 2003 vytýčila vo veci pojednávanie na 27. máj 2003, na ktorom bol vyhlásený rozsudok. Okresný súd 27. júna 2003 rozsudok písomne vyhotovil a 30. júna 2003 ho doručoval právny zástupcom účastníkov konania. Od 8. septembra 2003 je spis na Krajskom súde v Trenčíne na rozhodnutie o odvolaní žalovaného.

III.

1. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 20 Cb 18/01 došlo k porušeniu práva sťažovateľa zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...)“.

2. Predsedníčka okresného súdu k tomu vo svojom vyjadrení z 9. júla 2003 uviedla, že „je pravdou, že v predmetnej veci boli priet'ahy. Sú však zavinené objektívnymi skutočnosťami spočívajúcimi v dlhodobom nedostatočnom personálnom obsadení Okresného súdu Trenčín“. Okrem toho predsedníčka okresného súdu uviedla, že sťažovateľ ani jeho právny zástupca sa na ňu neobrátili formou sťažnosti podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov,

vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnej správe súdov“).

3. Sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu v reakcii (z 28. júla 2003) na toto vyjadrenie okresného súdu uviedol, že okresný súd len potvrdil ním uvádzané skutočnosti, „že v predmetnom konaní došlo bez môjho zavinenia k priet'ahom v konaní“. Pokiaľ ide o otázku sťažnosti podľa zákona o štátnej správe súdov, sťažovateľ podľa svojho vyjadrenia za takúto sťažnosť považuje písomnú urgenciu vytýčenia pojednávania zo 4. marca 2000, „pretože v opačnom prípade by predmetný list nebol adresovaný priamo predsedovi Okresného súdu ... a je potrebné ho posudzovať na základe jeho obsahu“.

4. Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), pokiaľ ide o „právo na prejednanie vecí v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 146/03).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť vecí, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu vecí) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

4.1 Ústavný súd konštatuje, že okresný súd nevykonal úkony vo veci v období od 14. marca 2001, keď si podľa vyjadrenia predsedníčky okresného súdu vyžiadala výpis zo živnostenského registra a pojednávanie odročil na neurčito, do 12. mája 2003, keď zákonná sudkyňa vytýčila vo veci pojednávanie, t. j. v období približne 26 mesiacov. Opatrenie predsedníčky okresného súdu z 18. januára 2002, ktorým vec preložila z oddelenia JUDr. Ľ. B.

do oddelenia JUDr. D. L. z dôvodu zmeny v rozhodovacej agende prvej z menovaných sudkýň okresného súdu, nepovažuje ústavný súd za úkon vo veci samej. Aj keby ústavný súd takéto organizačné opatrenie predsedníčky okresného súdu považoval za procesný úkon smerujúci k rozhodnutiu veci, jednak mu predchádzalo 10 mesiacov nečinnosti okresného súdu a jednak bol okresný súd v nasledujúcom priebehu konania nečinný po dobu ďalších 16 mesiacov.

4.2 Z prehľadu spisového materiálu k veci ústavný súd nezistil žiadne skutočnosti, na základe ktorých by uvedenú nečinnosť bolo možné pripísať zložitosti veci, správaniu účastníkov konania alebo iným okolnostiam nachádzajúcim sa mimo dispozičnej sféry okresného súdu. Skutočnosť, že sťažovateľ v telefonickom ospravedlnení neúčasti svojho právneho zástupcu na pojednávaní vytýčenom na 14. marec 2001 bližšie nešpecifikoval predpokladanú dĺžku trvania jeho práceneschopnosti, nepovažuje ústavný súd za takú okolnosť, ktorá by relevantným spôsobom ovplyvnila postup okresného súdu v ďalšom priebehu konania. Vyplýva to napokon aj z vyjadrenia predsedníčky okresného súdu, ktorá priesťahy v konaní okresného súdu vysvetľuje „objektívnymi skutočnosťami spočívajúcimi v dlhodobo nedostatočnom personálnom obsadení“ okresného súdu.

4.3 Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že nie každý zistený priesťah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, pokiaľ existujú ústavne relevantné dôvody, ktorými je nečinnosť súdu možné ospravedlniť (pozri napr. rozhodnutie sp. zn. I. ÚS 128/03 z 25. júna 2003 a v ňom cit. predchádzajúcu judikatúru ústavného súdu). Ústavný súd však nezistil ústavne relevantný dôvod na ospravedlnenie nečinnosti okresného súdu v období vyše dvoch rokov. V tejto súvislosti už ústavný súd uviedol (pozri napr. I. ÚS 23/03 a v ňom cit. predchádzajúcu judikatúru ústavného súdu), že nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté priesťahy, a to len v tom prípade, ak sa za tým účelom prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie veci – a teda vykonanie spravodlivosti – bez zbytočných priesťahov. I keď nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové

nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkom súdneho konania a mieru ochrany ich práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na dlhodobu obmedzené personálne kapacity príslušných súdov. Medzi okolnosťami, ktorými vzniknuté prieťahy vysvetlila predsedníčka okresného súdu, ústavný súd nezistil žiadnu takú skutočnosť, na ktorú by v súlade s jeho doterajšou judikatúrou bolo možné prihliadnúť (napr. II. ÚS 48/96, I. ÚS 28/01, I. ÚS 108/02). Ústavný súd preto dospel k záveru, že zistenú nečinnosť okresného súdu v dĺžke 26 mesiacov bolo potrebné v súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu považovať za „zbytočný prieťah“ v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy.

4.4 Pokiaľ ide o námietku predsedníčky okresného súdu, že sťažovateľ ani jeho právny zástupca nevyužili možnosť obrátiť sa na ňu so sťažnosťou podľa zákona o štátnej správe súdov, ústavný súd konštatuje, že bez ohľadu na kvalifikáciu podania sťažovateľa zo 4. marca 2003 tento v období od 14. marca 2001 do 4. marca 2003 nijakým relevantným spôsobom neprejavil záujem o odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorom sa nachádzal. Úsilie sťažovateľa dosiahnuť „urýchlenie“ súdneho konania v jeho veci však nie je podmienkou na to, aby ústavný súd poskytol ochranu jeho základnému právu zaručenému v čl. 48 ods. 2 ústavy, a jeho absencia v istej fáze konania preto nie je okolnosťou spôsobilou ovplyvniť posudzovanie ústavného súdu, či došlo alebo nedošlo k porušeniu označeného základného práva. Ústavný súd ale na takúto skutočnosť môže prihliadnúť – a v danej veci aj prihliadol – pri úvahe o výške prípadného primeraného finančného zadosťučinenia podľa čl. 127 ods. 3 ústavy. Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľa na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

5. Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (čl. 127 ods. 3 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

5.1 Sťažovateľ požadoval priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 50 000 Sk z dôvodu, že napadnuté prieťahy v konaní okresného súdu u neho vyvolali „psychický stav

neistoty..., či bude v prípade môjho úspechu vo veci možné ešte uspokojenie mojej pohľadávky“.

5.2 Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nie je dostatočným zadosťúčením pre sťažovateľa. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať mu aj finančné zadosťúčinenie podľa cit. ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľa (pozri body 4.1 až 4.4 tejto časti) považuje za primerané vo výške 10 000 Sk. V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že nemohol prihliadnuť na tvrdenie sťažovateľa, že „peňažný nárok, ktorý je predmetom sporu je pre mňa veľmi dôležitý“. Ústavný súd totiž pri úvahe o výške primeraného finančného zadosťúčinenia nemôže v žiadnom prípade špekulovať o tom, s akým výsledkom posudzované súdne konanie môže skončiť (I. ÚS 23/03).

5.3 Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťúčinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2.

6. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Úspešnému sťažovateľovi vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom. Advokát vykonal tri úkony právnych služieb, a to prevzatie a príprava zastupovania, písomné podanie (sťažnosť) zo 6. mája 2003 a vyjadrenie z 25. júla 2003. Odmena určená podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky

č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky) 12 811 Sk vo výške 1/3 predstavuje 4 270 Sk za jeden úkon. Celkové trovy za tri úkony teda predstavujú 12 810 Sk a spolu s režijným paušalom ku každému úkonu (128 Sk v zmysle § 19 ods. 3 a uznesenia Predsedníctva Slovenskej advokátskej komory č. 1/1999) sumu 13 194 Sk, po zaokrúhlení (§ 25 vyhlášky) 13 200 Sk. Z týchto dôvodov ústavný súd preto v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené pod bodom 3 výroku tohto rozhodnutia.

7. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. marca 2004